



”Man kunde ställa frågan, om Sverige gjort sig  
skyldig till ett kulturellt folkmord när det  
kristnade lapparna”

*Varför Sverige röstade bort 'kulturellt folkmord' från Folkmordskonventionen*

Författare: Julia Carlzon

Handledare: Ulf Johansson Dahre

## **Abstract**

This study is concerned with the drafting process of the 1948 Genocide Convention, specifically the deletion of the article regarding so called "cultural genocide". Sweden was one of the states who voted to delete the article, and this study asks the question why. Previous research on the article has concluded that the majority of the states voting to delete it were doing so to avoid being criminalized themselves due to their assimilationist policies towards minorities, and colonial governing. During negotiations Sweden explicitly referred to the Christianization of the Sami people, which further begs the question if Sweden were also acting because of those reasons. The study finds that, even though Sweden argued that cultural genocide was not as serious as the other forms of genocide, and that it was a better fit for a convention on human rights or minority protection, there is a real plausibility that the country were trying to avoid having a legally recognized genocide in its history. However, because of the vast amount of material available for interpretation of Sweden's actions, more research is needed to make an even more certain conclusion.

**English title:** "One could ask the question, whether Sweden was guilty of a cultural genocide when it Christianized the Lapps": Why Sweden voted to delete 'cultural genocide' from the Genocide Convention

**Ämnesord:** kulturellt folkmord; Folkmordskonventionen; Sverige; realpolitik; samepolitik.

# Innehållsförteckning

Begreppsförteckning .....	4
<b>1. Inledning .....</b>	<b>5</b>
1.1 Syfte och frågeställningar .....	6
1.2 Teoretiska utgångspunkter .....	6
1.2.1 Tidigare forskning .....	6
1.2.2 Politisk realism i internationella relationer .....	9
1.3 Material och metod .....	10
1.4 Disposition .....	12
<b>2. Vad innebär kulturellt folkmord? .....</b>	<b>13</b>
2.1 Lemkins definition .....	13
2.2 Från definition till konvention .....	13
2.3 Begreppets betydelse i nutid .....	14
<b>3. Förhandlingarna i FN 1946-1948: argumenten emot kulturellt folkmord .....</b>	<b>16</b>
3.1 Fick ej förhindra legitim assimilering .....	16
3.2 Passade bättre inom MR eller minoritetsskydd .....	17
3.3 Var ej lika allvarligt som fysiskt eller biologiskt folkmord .....	17
3.4 Riskerade att minska antalet ratifikationer .....	18
<b>4. Svensk samepolitik 1600-1940-talet .....</b>	<b>19</b>
4.1 1600-1800-talen .....	19
4.2 1900-talet .....	22
<b>5. Sverige, konventionen och kulturellt folkmord .....</b>	<b>24</b>
5.1 Sekretariatets utkast .....	24
5.2 Ad hoc-kommitténs utkast .....	26
5.3 Efterspel 1949-1952 .....	30
5.4 Djupare analys av Sveriges argument .....	33
<b>6. Slutsats och diskussion .....</b>	<b>35</b>
<b>7. Bibliografi .....</b>	<b>37</b>

## Begreppsförteckning

FN	Förenta Nationerna
ECOSOC	Förenta Nationernas ekonomiska och sociala råd
Sjätte utskottet	Förenta Nationernas utskott för juridiska frågor
Sekretariatet	FNs sekretariat
UNIC	FNs informationskontor för Danmark, Island, Norge och Sverige
UDHR	FNs allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
Folkmordskonventionen	FNs konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord
UD	Utrikesdepartementet
JD	Justitiedepartementet

# 1. Inledning

FNs folkmordskonvention har sedan 1948 definierat i internationell rätt vad ett folkmord innebär.<sup>1</sup> Folkmord har beskrivits som ”brottens brott” och anklagelser följs ofta av internationellt fördömande både från stater, organisationer och människor i allmänhet. Konventionens betydelse går inte att underskatta då den för med sig både en uppfattning om vad folkmord betyder, men också juridiska konsekvenser för de aktörer som begår brottet.

Under förhandlingarnas gång i FN 1946-1948 var det flera bestämmelser som var föremål för debatt, däribland bestämmelsen om kulturellt folkmord.<sup>2</sup> Upphovsrättsman till begreppet folkmord som helhet, juristen Raphaël Lemkin, la stor vikt vid just kulturellt folkmord, då en grupp enligt honom inte överleva som grupp om dess moraliska och spirituella enhet förstörs. En del stater, däribland det sovjetiska blocket samt en del stater i Mellanöstern, var starkt för inkluderingen av bestämmelsen, men i slutändan röstades den bort av bland annat Sverige. Sverige yttrade i sin argumentation att det kunde vara svårt att avgöra viss utbildningspolitikens lämplighet, och frågade sig om ”det faktum att Sverige hade konverterat lapparna till kristendom kanske skulle öppna henne för anklagelsen om att hon begått ett kulturellt folkmord”.<sup>3</sup>

Vid tiden för förhandlingarna var kolonialismen, även om den hade börjat utmanas, inbyggd i FN-systemet.<sup>4</sup> Sverige hade fram till nyligen utövat hård assimilering- och segregationspolitik gentemot samerna, och rasbiologin fanns tydligt i landets minne.<sup>5</sup> Med tanke på dessa faktum samt vad kulturellt folkmord innebar är det intressant att fråga sig av vilka anledningar som Sverige valde att rösta emot artikeln. Var det av rädsla för att själva bli anklagade, eller fanns andra anledningar till Sveriges agerande?

---

<sup>1</sup> Schabas, William A. *Genocide in International Law*, 3-5.

<sup>2</sup> *Ibid.*, 179-185.

<sup>3</sup> Sjätte kommittén (FN). *Åttiotredje mötet* i Abtahi, Hiran och Webb, Philippa. *The Genocide Convention*, 1506. Hädanefter kommer sidnumrering av FN-dokument följa denna bok. Hädanefter kommer också alla citat på engelska fortsatt översättas till svenska av mig.

<sup>4</sup> Abtahi, Hiran och Webb, Philippa. *The Genocide Convention*, xxvii.

<sup>5</sup> Se s. 21-23.

Studiens relevans belyses av det faktum att största delen av forskningen om Folkmordskonventionen utformning har fokuserat på de stora aktörerna USA, Sovjetunionen och Storbritannien, medan mycket lite uppmärksamhet givits åt de skandinaviska länderna.<sup>6</sup> Denna studie kastar ljus på Sveriges agerande i denna process, och då särskilt åt frågan om kulturellt folk mord. I en större kontext är studien relevant utifrån det faktum att Folkmordskonventionens definition på folk mord gäller än idag.

## 1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att öka förståelsen av Sveriges agerande i utformningen av Folkmordskonventionen, särskilt vad gäller bestämmelsen om kulturellt folk mord. Syftet är att förstå detta på statlig nivå, dels med fokus på Sveriges interna diskussioner om konventionen, men även med fokus på Sveriges uttalanden i FN-förhandlingarna. För att göra detta genomförs en innehållsanalytisk granskning av källmaterial från svenska staten och Förenta Nationerna. Jag ställer därför följande forskningsfrågor:

1. Hur såg den svenska staten, specifikt Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet, på bestämmelsen om kulturellt folk mord i Folkmordskonventionen?
2. Vilka var anledningarna till att Sverige röstade emot bestämmelsen?

## 1.2 Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt vill jag visa på de teoretiska utgångspunkter som studien utgår ifrån. Dessa har antagits utifrån en iterativ ansats: utifrån inläsning av den tidigare forskningen har en teori formats som sedan omprövats och reviderats efter inläsning av materialet.<sup>7</sup>

### 1.2.1 Tidigare forskning

Willam Schabas ger en omfattande beskrivning av förhandlingarna inom FN. Enligt honom hade folk mord tidigare i historien inte kriminaliserats som ett internationellt brott då sådana handlingar vanligtvis utövades som del av statlig politik under krig eller som del av koloniala erövringar.<sup>8</sup> Att utmana en stats suveränitet fanns inte på fråga. Efter första världskriget

---

<sup>6</sup> Skallerud, Even Sebastian. *Acts Shocking to the Conscience of Mankind*, 2.

<sup>7</sup> Bryman, Alan. *Social Research Methods*, 21-24.

<sup>8</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 1-3.

förändrades dock attityderna i takt med utvecklingen av humanitär rätt och internationella mänskliga rättigheter.

Enligt Schabas kunde det internationella samfundet inte enas om en så bred uppfattning om folkmord som Raphaël Lemkin ursprungligen tänkt.<sup>9</sup> Han menar att det var det tydligt att frågan om kulturellt folkmord var känslig då flera stater var medvetna om sin egen politik gentemot minoritetsgrupper, inte minst mot urfolk och invandrare. Han noterar att vissa stater hänvisade till att frågan låg bättre inom ramen för de mänskliga rättigheterna, men trots det antogs inget skydd av minoriteters kultur i UDHR. Några av länderna som var emot kulturellt folkmord hade även representanter i den kommitté som utarbetade UDHR, och var troligtvis mycket medvetna om att något sådant skydd inte skulle tas med, enligt Schabas.

Leora Bilsky och Rachel Klagsbrun argumenterar för att stater var mycket rädda för att bestämmelsen om kulturellt folkmord skulle öppna upp för internationell intervention i nationell minoritetspolitik, och att statssuveräniteten därmed skulle undermineras.<sup>10</sup> Exkluderingen av kulturellt folkmord formade också enligt författarna diskursen om att folkmord var ett brott som begicks av totalitära stater, och inte av demokratier. Demokratierna undvek därför att kunna pekats ut för sin koloniala politik. Även om förhandlingarna till synes handlade om juridiska frågor avslöjade diskussionerna dessa farhågor, vilket syntes tydligt i Sveriges kommentar om kristnandet av samerna, enligt Bilsky och Klagsbrun.

Christopher Powell är inne på samma spår, och hävdar att konventionens formuleringar formades av skaparnas vilja om att undvika kriminalisering av sitt eget beteende.<sup>11</sup> Lindsey Kingston menar att många stater såg kulturellt folkmord som något helt särskilt från de andra formerna av folkmord, och var därför obekväma med att kulturellt folkmord skulle finnas i samma konvention som man menade skulle förbjuda skeenden liknande Förintelsen.<sup>12</sup>

---

<sup>9</sup> Ibid., 184-186.

<sup>10</sup> Bilsky, Leora och Klagsbrun, Rachel. The Return of Cultural Genocide?, 389-390.

<sup>11</sup> Powell, Christopher. What do genocides kill?, 532.

<sup>12</sup> Kingston, Lindsey. The Destruction of Identity, 65-67.

Shamiran Mako skriver att staters geopolitiska och nationella intressen spelade stor roll i elimineringen av bestämmelsen.<sup>13</sup> Flera stater, menar hon, uttryckte sitt ogillande över artikeln med grund i sina behandlingar av minoriteter, urfolk och invandrare. Bland de stater som var rädda för att möta åtal för sina handlingar omnämns Sverige, som hon menar hänvisade till sin utbildningspolitik gentemot minoriteter samt konverteringen av samerna till kristendom. Claudia Bell skriver att utformningen av konventionen direkt bestämdes av koloniala maktens politiska agendor, vars intresse låg i att minimera de ”folkmordiska” aspekterna i deras handlingar.<sup>14</sup>

Vad gäller de skandinaviska länderna har Even Sebastian Skallerud genomfört en relevant undersökning med avseende på Norges deltagande i utformningen av konventionen. Han fann att det norska Justitie- och beredskapsdepartementet ansåg att definitionen av kulturellt folkmord var för vagt och att Utrikesdepartementet hellre såg frågan ligga inom mänskliga rättighetsregimen.<sup>15</sup> Skallerud finner inget stöd för att Norge röstade bort kulturellt folkmord med avsikt att undvika kriminalisering av sitt eget beteende, detta då Norge inte verkade ta sin nationella politik i beaktning över huvudtaget när de diskuterade konventionen. Författaren finner den slutsatsen dock märklig med tanke på Norges politik som de facto hade negativ påverkan på samernas kultur och språk.

Sammanfattningsvis visar den tidigare forskningen i stort en mycket enhetlig bild av de stater som var emot bestämmelsen om kulturellt folkmord. Enligt forskningen röstade staterna emot bestämmelsen därför att de visste att deras egen behandling av minoriteter och urfolk i annat fall skulle kunna anses vara internationellt straffbart. Denna enhetliga bild har förvånat mig, men ger å andra sidan en tydlig utgångspunkt för min egen forskning. Skalleruds studie är intressant, då han inte fann stöd för den andra forskningens resultat vad gäller Norge. Samtidigt ställer han sig frågande till om det ändå fanns en sådan anledning ändå.

Den tidigare forskningen pekar tydligt på staternas egenintresse i utformningen av konventionen, varav teorin om politisk realism anses vara relevant för aktuell studie.

---

<sup>13</sup> Mako, Shamiran. *Cultural Genocide and Key International Instruments*, 175, 182-183.

<sup>14</sup> Bell, Claudia Laurel. *A Postcolonial Analysis of the Genocide Convention*, 82.

<sup>15</sup> Skallerud, Even Sebastian. *Acts Shocking to the Conscience of Mankind*, 2, 47-48.



## 1.2.2 Politisk realism i internationella relationer

Politisk realism, eller realpolitik, har varit en central del av västerländska internationella relationer, och var särskilt framträdande under 1900-talet bland de som försökte sig på att förstå de politiska debatterna.<sup>16</sup> Realismen är ett löst teoretiskt ramverk innehållande mycket mångfald, därav bör den beskrivning som återges här inte ses som en uttömmande definition, utan snarare som en återgivning av klassisk realism.

Politisk realism utgår från att människans natur i sin kärna är egoistisk, vilket skapar ett givet egenintresse.<sup>17</sup> Grundläggande för teorin är följande: människan är egoistisk; detta utgör politikens främsta problem; statens arbete domineras av behovet att kontrollera den egoismen. Just vad gäller internationella relationer menar realister att i frånvaron av en internationell regering råder anarki, ”djungelns lagar”. Interaktionen mellan egoismen och anarkin banar i sin tur väg för en given maktkamp mellan stater, där människans sämsta egenskaper enkelt kommer fram. Baksidan till detta fokus på egenintresse och makt är en skepticism över moraliska frågors relevans i internationella relationer. Oavsett moralens vikt är statens överlevnad och egenintresse det som trumfar alla andra intressen.

Realismen växte fram som en reaktion på den idealism som rådde i början av 1900-talet. Reinhold Niebuhr skrev 1932 att det inte finns något moraliskt värde som kan bota maktbegäret hos människan, och George Kennan skrev 1954 att staten behövs på grund av människans ”irrationella natur, hans egoism, hans envishet, hans benägenhet för våld”.<sup>18</sup> George Schwarzenberger hade väldigt lite tilltro till statliga ledares förmåga att agera efter moraliska regler: ”internationell moral ... blomstrar bäst där den inte stör den internationella maktkampen”. På 1960-talet var den realistiska teorin dominant i studier av internationella relationer.

Teorin om politisk realism är enligt mig väl lämpad för att kunna granska uppsatsens material. Detta ställningstagande grundas i den tidigare forskningens resultat samt av inläsning av materialet. Enligt Donnelly är realismens syfte att identifiera osannolika mål i internationella

---

<sup>16</sup> Donnelly, Jack. *Realism and International Relations*, 1-2, 7-9.

<sup>17</sup> Ibid., 10-11.

<sup>18</sup> Ibid., 26-28.

relationer, och inte nödvändigtvis hur vi *bör* se världen.<sup>19</sup> Frågan är inte huruvida realismen har ”rätt eller fel”, utan när vi kan använda realismen för att förklara skeenden vi vill förstå. Detta anser jag stämmer väl överens med uppsatsens syfte. Analysen av mitt material har gjorts både utifrån den tidigare forskningen och denna teori.

### 1.3 Material och metod

Studien vilar primärt på två typer av material. Den första typen är officiella FN-dokument från förhandlingsprocessen, så som mötesprotokoll, resolutioner och utkast. Dessa har jag haft åtkomst till via samlingsverket *The Genocide Convention : The Travaux Préparatoires*, skrivet av Hiram Abtahi och Philippa Webb. Varför jag använt mig av det verket istället för att nyttja FNs digitala arkiv är för att författarna till verket tillhandahåller en innehållsförteckning samt ett sak- och landregister över de 300+ dokument som berör förhandlingsprocessen, vilket underlättat för mig att lokalisera de dokument och uttalanden som är relevanta för studien.

Den andra typen av material är opublicerad kommunikation från svenska Utrikesdepartementet och Justitiedepartementet, de departement som arbetade med konventionen från svenskt håll. Kommunikationen består av bland annat brev, telegram och diverse PM. Detta material har bistått mig i förståelsen av Sveriges inställning till kulturellt folkmord och vikten av frågan nationellt under den aktuella perioden. Vidare har material gällande svensk samepolitik 1600-talet och framåt nyttjats, utifrån svenska delegationens tidigare nämnda uttalande i FN. För att ge läsaren förståelse av begreppet kulturellt folkmord har även material om dess betydelse från 1940-talet fram till nutid använts.

Materialet har samlats in på flera sätt. Samlingsverket över alla FN-dokument rörande konventionen är ett givet val av material och lokaliserades i samband med inläsning av tidigare forskning. Den opublicerade kommunikationen från departementen har lokaliserats genom systematisk efterforskning på Riksarkivet i Stockholm. Materialet gällande samepolitik har insamlats genom inläsning av forskning på området, likaså materialet gällande kulturellt folkmord.

---

<sup>19</sup> Ibid., 194-197.

För att studera det sammanställda materialet har en kvalitativ riktad innehållsanalys genomförts. Vid en kvalitativ innehållsanalys vill forskaren identifiera teman eller kategorier bland materialet, med särskild hänsyn till textens kontext och underliggande mening.<sup>20</sup> Just den riktade innehållsanalysen innebär att forskaren innan haft en del tidigare teorier eller forskning till hands på området vilket tillhandahållit vissa kategorier på förhand.<sup>21</sup> Målet med en riktad innehållsanalys är att bekräfta eller utöka den tidigare forskningens resultat.

Denna metod anser jag vara relevant för aktuell studie av flera anledningar. Materialet som har analyserats består av olika typer av text som behövts tolkats utifrån historisk och politisk kontext. Vad gäller valet av den riktade innehållsanalysen är den också väl lämpad för mina forskningsfrågor: forskningsfältet innehåller många slutsatser staternas agerande, inklusive Sverige. Den tidigare forskningen har format forskningsfrågorna och resultaten kommer att kunna bekräfta, alternativt utöka, den tidigare forskningens resultat. Vidare är den tidigare forskningen del av de teoretiska utgångspunkterna, och kommer således oundvikligen att påverka resultaten.

En svaghet med den riktade innehållsanalysen är att forskaren riskerar att tolka materialet på ett partiskt sätt, och det kan vara mer troligt att finna resultat som stödjer den tidigare forskningen än det motsatta.<sup>22</sup> Detta har jag under processen varit medveten om, och risken för detta minskar i och med det faktum att jag samlat in *allt* material jag kunnat hitta om frågan från FN-dokumentet och svenska statliga dokument. Med det sagt ska läsaren vara medveten om denna möjliga fallgrop. Vidare ska läsaren vara medveten om att trots mina ärliga försök till att hitta åt det material som kan tänkas vara betydelsefullt för uppsatsens syfte så finns en uppenbar risk, på grund av uppsatsens begränsningar, för att det finns information på Riksarkivet, i tryckt material eller på internet, som jag inte lokaliserat. Dessa skulle potentiellt kunna vara av betydelse för uppsatsens resultat. Av samma anledning finns aspekter av frågeställningarna som inte kunnat ägnas lika mycket uppmärksamhet som andra, exempelvis finns mer material om samepolitik än vad som kunnat tas hänsyn till. Därav bör denna studie ses som en pusselbit i att förstå Sveriges agerande under denna period.

---

<sup>20</sup> Hsiu-Fang, Hsieh och Shannon, Sarah E. Three Approaches to Qualitative Content Analysis, 1278.

<sup>21</sup> Ibid., 1281.

<sup>22</sup> Ibid., 1283.

## 1.4 Disposition

Studien inleds med ett förklarande kapitel om konceptet kulturellt folkmord, och vad det inneburit från Folkmordskonventionens utveckling fram till nutid, detta för att ge läsaren viktig förståelse av uppsatsens relevans och den huvudsakliga fråga den handlar om. Sedan ges ett kortare kapitel om hur alla stater som var emot bestämmelsen om kulturellt folkmord argumenterade i förhandlingarna. Detta kapitel ger läsaren ytterligare historisk kontext och ett sammanhang för Sveriges argumentation. Därefter följer ett kapitel om Sveriges samepolitik från 1500-talet fram till 1940-talet för att ge läsaren kontext i form av hur svenska staten såg på samerna, vilket blir viktigt för att kunna tolka svenska uttalanden gällande konventionen.

Efter dessa tre kontextgivande kapitel ges en kronologisk berättelse om Sveriges roll i utformningen av konventionen 1946-1948 med hänsyn till bestämmelsen om kulturellt folkmord. Kapitlet är uppdelat i flera delkapitel utifrån processens gång, och är en blandning mellan fakta och analys. Studien avslutas därefter med slutsatser, diskussion samt förslag på vidare forskning.

## 2. Vad innebär kulturellt folkmord?

### 2.1 Lemkins definition

Den polske juristen och professorn Raphaël Lemkin var den person som först definierade begreppet ”genocide”, på svenska ”folkmord”, och som initierade arbetet för att kriminalisera det.<sup>23</sup> 1944 skriver Lemkin i sin bok *Axis Rule in Occupied Europe* att folkmord innebär handlingar syftade till att förstöra en grupps vitala grundstenar med intention att förinta gruppen som helhet. Vidare skriver han att ”målen med en sådan plan skulle vara upplösningen av politiska och sociala institutioner, av kultur, språk, nationella känslor, religion...”. Han definierade åtta typer av folkmord, varav det sociala, kulturella, religiösa och moraliska är av relevans här. Dessa innebar, inte uteslutande, följande handlingar: att döda eller förflytta den intellektuella eliten hos en grupp; att förstöra kulturella institutioner; att störa religiösa aktiviteter och att skapa en moraliskt förnedrande stämning hos gruppen. I vissa delar av boken verkar det som att Lemkin menar att kulturellt folkmord är ett steg mot folkmord, i andra delar som att det är en aspekt av folkmord, och ibland som själva syftet med folkmord. Hur han än menade så var den kulturella aspekten grundläggande för honom: själva begreppet folkmord var tätt sammankopplat med syftet att förstöra kulturen hos en grupp.<sup>24</sup>

### 2.2 Från definition till konvention

I december 1946 antas FNs generalförsamling resolution 96(1) som uttalar att folkmord är ett internationellt brott, och i mars 1947 har Sekretariatet formulerat ett utkast till en konvention.<sup>25</sup> I arbetet konsulterades tre experter, en av dem Lemkin, och kulturellt folkmord inkluderades under ”att förstöra gruppens specifika karaktärsdrag genom:”<sup>26</sup>

- (a) påtvingad förflyttning av barn till en annan grupp
- (b) påtvingad och systematisk exil av individer som representerar kulturen i en grupp
- (c) förbud av användning av det nationella språket även i privata konversationer

<sup>23</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 24-28.

<sup>24</sup> Bilsky och Klagsbrun. *The Return of Cultural Genocide?*, 374, 378.

<sup>25</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 45-46, 53.

<sup>26</sup> Sekretariatet (FN). *Utkast på konvention om folkmordsbrottet*, 215.

- (d) systematisk förstörelse av böcker skrivna på det nationella språket, eller av religiösa verk, eller förbud av nya publikationer
- (e) systematisk förstörelse av historiska eller religiösa monument eller deras spridning för främmande användning, förstörelse eller spridning av dokument och objekt med historiskt, konstnärligt eller religiöst värde, och av objekt som används i religiös tillbedjan

Kulturellt folkmord var då en av tre former av folkmord, tillsammans med fysiskt och biologiskt. Efter kommentarer från medlemsstaterna hänvisades frågan i november 1947 till ECOSOC för vidare bearbetning.<sup>27</sup> ECOSOC skapade i sin tur en ad hoc-kommitté som formulerade ett nytt utkast, presenterat under Generalförsamlingens session september-december 1948.

I ad hoc-kommitténs utkast definierades kulturellt folkmord som följer<sup>28</sup>:

...alla medvetna handlingar begångna med syftet att förstöra språket, religionen eller kulturen hos en nationell, rasmässig eller religiös grupp med grund i nationellt eller rasmässigt ursprung eller religiösa övertygelser, så som:

- (1) att förbjuda användningen av gruppens språk i dagligt bruk eller i skolor, eller att förbjuda utskrifter eller spridning av publikationer på gruppens språk
- (2) att förstöra eller förhindra användningen av bibliotek, museum, skolor, historiska monument, platser för tillbedjan eller gruppens andra kulturella institutioner eller objekt

Frågan diskuterades vidare i sjätte utskottet som i slutändan röstade bort artikeln helt, och konventionen antogs av Generalförsamlingen utan någon hänvisning till kulturellt folkmord annat än påtvingad förflyttning av barn. Denna bestämmelse fick vara kvar då sådana handlingar ansågs kunna platsa in under fysiskt eller biologiskt folkmord.<sup>29</sup>

## 2.3 Begreppets betydelse i nutid

Även om delar av dess innehåll tolkas som brott mot mänskligheten av vissa författare kan kulturellt folkmord idag inte räknas som en accepterad juridisk term, och det finns heller ingen annan sedvanerättslig norm som täcker in dess innehåll.<sup>30</sup> Trots frånvaron i

<sup>27</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 60-61.

<sup>28</sup> Ad hoc-kommittén om folkmord (FN). *Utkast på konvention om förhindrande och bestraffning av brottet folkmord*, 1162.

<sup>29</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 72-73, 80-81.

<sup>30</sup> *Ibid.*, 186-189.

internationell rätt har diskussionen om begreppet dock inte slutat.<sup>31</sup> Lawrence Davidson definierar kulturellt folkmord som medvetna handlingar riktade mot en grupp för att förrinta gruppen, eller försvaga den för att kunna erövra eller dominera den. Enligt Davidson är risken för kulturellt folkmord långt större idag än för fysiskt och biologiskt, detta då Förintelsen fortfarande finns kvar som ett chockartat minne av de senare. Kulturellt folkmord blir ett sätt att åstadkomma samma mål, men med medel som inte är lika tydliga. Det är därför, enligt Davidson, viktigt att kriminalisera det. David Nersessian menar att genom att begränsa folkmord till fysiskt och biologiskt så kan en grupp fysiskt och biologiskt bibehållas intakt, men samtidigt utsättas för ett oerhört lidande som inte går att reparera: ”den nuvarande förståelsen av folkmord bevarar gruppens kropp, men tillåter dess själ att förstöras”.<sup>32</sup>

För att förklara de kränkningar som drabbar urfolk används ibland kulturellt folkmord som begrepp, och Lindsey Kingston menar att det sker över hela världen.<sup>33</sup> Enligt Shamiran Mako har urfolksrörelsen med start på 1970-talet varit det huvudsakliga skeende som hållit begreppet vid liv, och satt fokus på den icke-fysiska förintelsen av grupper.<sup>34</sup> Vad som slutligen kan nämnas här är hur kulturellt folkmord användes flitigt i media, och en del i vetenskapliga artiklar, under 2019-2020 för att beskriva kinesiska statens behandling av uigurer i regionen Xinjiang, detta trots begreppets juridiska begränsning.<sup>35</sup>

Sammanfattningsvis är kulturellt folkmord idag ingen juridisk term som kan användas för att åtala aktörer som begått sådana handlingar. Däremot är det en mycket levande term som används för att beskriva handlingar som inte passar in någonstans i internationell rätt.

---

<sup>31</sup> Davidson, Lawrence. *Cultural Genocide*, 1, 19, 128-131.

<sup>32</sup> Nersessian, David. Rethinking Cultural Genocide Under International Law. *Carnegie Council for Ethics in International Affairs*.

<sup>33</sup> Kingston. *The Destruction of Identity*, 64, 70, 76.

<sup>34</sup> Mako. *Cultural Genocide and Key International Instruments*, 193-194.

<sup>35</sup> Withnall, Adam. ‘Cultural genocide’: China separating thousands of Muslim children from parents for ‘thought education’. *The Independent* ; Ibrahim, Azeem. China Must Answer for Cultural Genocide in Court. *Foreign Policy* ; Holdstock, Nick. Long march towards cultural genocide, 56-60.

### 3. Förhandlingarna i FN 1946-1948: argumenten emot kulturellt folkmord

Att kulturellt folkmord röstades bort i FN-förhandlingarna har redovisats för. Detta kapitel syftar till att ge inblick i hur de stater som var emot inkluderingen av kulturellt folkmord i konventionen argumenterade, bortsett från Sverige. Dessa kategorier är inte uteslutande, utan går in i varandra.

#### 3.1 Fick ej förhindra legitim assimilering

Flera stater argumenterade för att artikeln om kulturellt folkmord på ett eller annat sätt skulle intervensera med eller förhindra legitim assimileringspolitik. Även de två övriga experterna till Sekreteriatets utkast, Henri Donnedieu de Vabres och Vespasian V. Pella, ansåg att kulturellt folkmord hade med minoritetsskydd att göra, och att påtvingad assimilering inte kunde räknas som folkmord.<sup>36</sup> Frankrike menade på att förstörelse av kultur, språk och trosuppfattningar absolut skulle förhindras, men att vissa handlingar som skulle kriminaliseras, så som att begränsa användningen av minoriteters språk, var något som var lagligt i många länder.<sup>37</sup> Egypten pekade på behovet av assimilering, och menade att bestämmelsen kunde ”hindra en legitim assimileringspolitik vilket ingen stat som siktade på nationell enhetlighet kunde förväntas förkasta”.<sup>38</sup> Libanon menade att minoriteter kunde använda artikeln för att aktivt undvika assimilering.<sup>39</sup>

Iran, Nya Zeeland och Sydafrika var alla inne på vikten av civiliseringsprocesser och av att de skulle få fortskrida.<sup>40</sup> Iran menade att om artikeln skulle bestå skulle man behöva bestämma om alla kulturer förtjänade att skyddas. Sydafrika pekade särskilt på faran med primitiva och ”bakåtsträvande” grupper: ”Ingen kunde, till exempel, godkänna inkludering av bestämmelser i konventionen för skydd av traditioner som kannibalism.”

---

<sup>36</sup> Schabas. *Genocide in International Law*, 179-180.

<sup>37</sup> Ad hoc-kommittén om folkmord (FN). *Fjortonde mötet*, 886, 889.

<sup>38</sup> Sjätte kommittén (FN). *Sextiotredje mötet*, 1293.

<sup>39</sup> Ad hoc-kommittén om folkmord (FN). *Femte mötet*, 727.

<sup>40</sup> *Ibid.*, 1510-1513.



### 3.2 Passade bättre inom MR eller minoritetsskydd

Flertalet stater argumenterade för att de handlingar som skulle utgöra kulturellt folkmord bättre passade in i ramen för de mänskliga rättigheterna eller i en konvention för minoritetsskydd. Nederländerna föredrog denna hållning av den enkla anledningen att den tredje kommittén, som utarbetade UDHR under samma tidsperiod, också diskuterade frågan.<sup>41</sup> USA och Polen menade att folkmord var en mycket politisk fråga för staterna, och att området för minoritetsskydd var en bättre arena för den.<sup>42</sup> Brasilien var en av de stater som ansåg att frågan passade bättre inom ramen för mänskliga rättigheter då folkmord inte skulle definieras som ”kulturella kränkningar”.<sup>43</sup>

### 3.3 Var ej lika allvarligt som fysiskt eller biologiskt folkmord

Ett annat argument var att kulturellt folkmord inte var lika allvarligt för att kunna räknas som folkmord. Venezuela sa att:

Allmänheten skulle tycka det vore svårt att förstå hur, och inom ramen för folkmord, massakrer av människogrupper och förnekande av rätten att lära ut ett specifikt språk i skolor kan vara på samma våglängd.<sup>44</sup>

Frankrike argumenterade för att ”mindre människorättskränkningar” inte kunde utgöra ett folkmord.<sup>45</sup> Danmark hävdade att det skulle vara ologiskt och oproportionerligt att i samma konvention inkludera ”både massmord i gaskamrar och nedstängning av bibliotek”.<sup>46</sup> Iran pekade på att det fanns en stor skillnad mellan fysiskt och kulturellt folkmord, och att det var den ”storskaliga fysiska förintelsen av människogrupper som hade chockerat mänsklighetens samvete och inspirerat till förberedelse av konventionen.”

---

<sup>41</sup> ECOSOC. *Förebyggande och bestraffning av folkmord ; Regeringars kommentarer på Sekretariatets utkast på konventionen*, 636.

<sup>42</sup> Ad hoc-kommittén om folkmord (FN). *Tredje mötet*, 701 ; Ad hoc-kommittén om folkmord (FN). *Fjortonde mötet*, 890.

<sup>43</sup> Sjätte kommittén (FN). *Åttiotredje mötet*, 1507.

<sup>44</sup> ECOSOC. *Tvåhundraartonde mötet*, 1223.

<sup>45</sup> ECOSOC. *Tvåhundra nittonde mötet*, 1244.

<sup>46</sup> Sjätte kommittén (FN). *Åttiotredje mötet*, 1508, 1510-1511.

### 3.4 Riskerade att minska antalet ratifikationer

Slutligen argumenterade flera stater för att en inkludering av kulturellt folkmord skulle minska antalet ratifikationer för konventionen. Belgien varnade för detta och sa att medlemsstaterna behövde välja mellan ”internationellt förhinderande av folkmord med grund i en konvention ratificerad av ett stort antal stater och inget förhinderande alls”.<sup>47</sup> Efter omröstningen i sjätte kommittén kommenterade USA att de röstade bort bestämmelsen i syfte att konventionen skulle bli effektiv. Kommitténs röster visade på att de flesta föredrog en realistisk ansats framför en idealistisk, menade man.<sup>48</sup>

Som den tidigare forskningen visat var dessa argument bara till viss del sanningsenliga, och för många av staterna fanns en rädsla för att själva bli anklagade för kulturellt folkmord. Uttalandena gav med andra ord sällan uttryck för hela anledningen till varför de argumenterade emot bestämmelsen.

---

<sup>47</sup> Ibid., 1515.

<sup>48</sup> Sjätte kommittén (FN). *Åttiofjärde mötet*, 1528.

## 4. Svensk samepolitik 1600-1940-talet

Innan redogörelsen för Sveriges argumentation och interna kommunikation under förhandlingstiden behövs en förståelse av Sveriges samepolitik, detta utifrån Sveriges kommentar om konvertering av samerna till kristendomen. Kapitlet ska inte förstås som en uttömmande historia om detta, utan snarare som en inblick i statens relation med, och syn på, samerna som ett av landets minoriteter och landets enda ursprungsfolk.

### 4.1 1600-1800-talen

Samernas ursprung och när de bosatte sig i dagens Sverige vet man inte.<sup>49</sup> Det man däremot vet är att samer bedrivit handel med norrmän och ryssar relativt obehindrat fram till 1300-talet då svenska kronan tar allt mer makt i området. På 1500-1600-talet består politiken i stort av handel och beskattning av samerna<sup>50</sup>, men när silvermalm upptäcks i Lappmarken förändras attityden. Kronan sätter då samerna i arbete då de är de enda som kan transportera malmen från gruvan, och en del flyr den nya tillvaron.<sup>51</sup> I vissa fall tvingas samerna till arbete, men den statliga politiken i stort utgår från att de ska behandlas lagenligt utan övervåld. Senare under seklet flyttar allt fler svenskar in i området, bland annat för att underlätta gruvindustrin.<sup>52</sup> På grund av stora luckor i lagen och otydlighet kring vilken rättslig instans som har sista ordet blir det också starten på kampen om mark för samerna.<sup>53</sup> I slutet av 1700-talet har mark- och fiskerättigheterna försämrats markant, detta då bönderna fått allt större makt i landet, men också för att den nya liberal-kapitalismen sätter standarden för vad äganderätt innebar.<sup>54</sup> Underordnade myndigheter tillåts agera utan översyn och Kronan fördelar mark till bönder utan konsultation med samerna. För skogssamerna finns två val: antingen att flytta upp till fjällen och bli fjällsamer eller att bli jordbrukare, och skogssamerna försvinner därför allt mer.<sup>55</sup>

---

<sup>49</sup> Lundmark, Lennart. *Stulet land*, 11-14.

<sup>50</sup> *Ibid.*, 23-25, 29, 35-36.

<sup>51</sup> *Ibid.*, 42-47.

<sup>52</sup> Sjöström, Magnus. Gränser genom Sápmi.

<sup>53</sup> Lundmark. *Stulet land*, 38-41.

<sup>54</sup> *Ibid.*, 66-67, 72-73.

<sup>55</sup> Sjöström. Gränser genom Sápmi.

1700-talet är också tiden då majoriteten av samerna kristnas. Sedan reformationen på 1500-talet var det självklart att även samerna skulle vara protestanter, men fram till 1700-talet hade Kronan inte så bra kunskap om hur samerna levde när de inte gick i kyrkan.<sup>56</sup> I slutet av 1600-talet förstår man dock att samerna är mycket mindre kristna än vad man hade trott, och en mer aktiv mission för att omvända dem initieras.<sup>57</sup> Möter Kronan och kyrkan motstånd kan straffet nu bli böter eller kroppsbestraffning, eller uppbrända religiösa trummor och förstörda heliga platser. Efterforskningar visar också att minst tre dödsstraff utfärdas för avgudadyrkan.<sup>58</sup>

Kyrkans mål vid den här tiden är att kristna och disciplinera den samiska kulturen.<sup>59</sup> Kyrkan tvingar samiska barn till att döpas, kyrkans uppfattning av äktenskapet och korrekta sexuella relationer tvingas på samerna likväl som uppfattningen av hur en korrekt begravning skulle gå till. Vidare får inga andra gudar tillbes. Samernas respons är blandad: vissa är starkt emot det maktmissbruk som utförs i kristendomens namn medan andra samer arbetar för kristendomen.<sup>60</sup> Att många samer ändå upplever kyrkans tillvägagångssätt som tvång vittnas dock om i de berättelser om att samer, när är var på väg till kyrkan, ber om ursäkt till sina egna gudar för att de tvingades tillbe en annan gud. Andra dokumenterade ageranden är att samerna medvetet instruerar sina barn till att berätta så lite som möjligt om sin kultur för svenskar, att man vägrar skicka sina barn till den kyrkliga skolan samt fortsätter begrava sina döda enligt sin egen tradition.<sup>61</sup> Gunlög Fur skriver:

såväl kronan som kyrkan syftade till att samerna skulle omvändas till den lutherska tron, de skulle lämna de trossystem, de familjestrukturer och de lagar och sedvänjor som utgjorde grunden för försörjning och samhällsliv för att fylla en plats som undersåtar i det expanderande svenska riket.

Enligt många vittnesmål är kristendomen den dominerande religionen bland samerna från 1770-talet och framåt.<sup>62</sup>

---

<sup>56</sup> Lundmark. *Stulet land*, 50-51.

<sup>57</sup> Lindmark, Daniel. "Svenska undervisningsinsatser och samiska reaktioner på 1600- och 1700-talen", 350-351.

<sup>58</sup> Johansson, Mattias. *Raediænaehtjie eller Gud Fader?*, 30-31.

<sup>59</sup> Fur, Gunlög. "Kolonisation och kulturmöten under 1600- och 1700-talen", 260-263.

<sup>60</sup> Mienna Sjöberg, Lovisa. Kristendomens historia på norsk och svensk sida av Sápmi, 41.

<sup>61</sup> Fur. "Kolonisation och kulturmöten under 1600- och 1700-talen", 265, 274.

<sup>62</sup> Lundmark. *Stulet land*, 55.

I början av 1800-talet slår tankar om historien som en enda lång utvecklingsprocess rot i Sverige, där jordbrukare kommit längst och nomadiserande folk kortast.<sup>63</sup> Samtidigt vill man ändå beskydda samerna. Det är en slags kulturhierarkisk paternalism som råder, vars utgångspunkter är<sup>64</sup>:

1. Samerna var Skandinaviens urfolk, men hade blivit undanträngda av germanerna
2. Varför de blivit undanträngda var på grund av att de befann sig i en lägre kultur än jordbrukarna
3. Samerna minskade hela tiden i antal
4. Även om samerna var dömda att dö ut var det en kristlig och medborgerlig plikt att skjuta upp den undergången

De problem som samerna har tillskrivs alltså dessa kulturhierarkiska förklaringar istället för politiska sådana.<sup>65</sup> Synen på samerna är att de inte kan ta hand om sig själva och ständigt är beroende av statens välvilja.

Teorin om att samerna tidigare bebott hela Europa, men nu undanträngdes, stötts av skullmätningar som man anser visade på detta.<sup>66</sup> Den underlägsna kortskalliga formen representerar samer, och den överlägsna långskalliga formen svenskar. Mot slutet av 1800-talet ändras uppfattningen dock, och man menar att de underlägsna kortskalliga samerna inte kunde vara grunden för Sverige.<sup>67</sup> Nu är de inte längre någon ursprungsbefolkning. Istället har de trängt sig på Sverige från norr, och anses inte vara i behov av barmhärtighet, utan är en ras som ökar i antal: ”från att ha varit ett svagt och undanträngt folk hade samerna förvandlats till livskraftiga och närmast aggressiva intränglingar från norr”.<sup>68</sup> Rasbiologin hade fått sitt verkliga fäste i Sverige.

---

<sup>63</sup> Ibid., 75-79.

<sup>64</sup> Lundmark, Lennart. ”Lappen är ombytlig, ostadig och obekvä”, 30-31.

<sup>65</sup> Lantto, Patrik. *Lappväsendet*, 58-59, 74.

<sup>66</sup> Lundmark. *Stulet land*, 141-145 ; Lundmark. ”Lappen är ombytlig, ostadig och obekvä”, 19-20, 24.

<sup>67</sup> Ibid., 147-153.

<sup>68</sup> Lundmark. ”Lappen är ombytlig, ostadig och obekvä”, 28, 63-64.

Denna utveckling medför också att samernas urminnes hävd som grund för mark-, fiske- och jakträttigheter ytterligare försvagas. Viktigast är statens, och därmed industriernas, överlevnad.<sup>69</sup> Kronans äganderätt till Lappmarken är vid sekelskiftet 1900 allmänt accepterad.

## 4.2 1900-talet

I början av 1900-talet drar den storskaliga exploateringen av Norrland igång, med skogsindustri, vattenkraft och gruvdrift.<sup>70</sup> För det här står dock samerna i vägen, och rasbiologin blir det instrument som kan rättfärdiga en segregation av samerna från det övriga samhället. Skallmätningarna sa ju att de var lägre stående människor, så det var bara bra om de trängdes undan.

De här tankarna manifesterar sig i ”lapp skall vara lapp-politiken”.<sup>71</sup> Den har sitt största genomslag på 1910-talet, men påverkar politiken fram till andra världskriget, särskilt vad gäller skolgång, bostäder och näringsliv. Grundtanken är att samerna, på grund av sin rastillhörighet, inte passar för att kunna leva som de bofasta svenskarna. Istället ska de behållas på sin plats som renskötare: ”För lapparnas fortvaro som särskild folkstam är renskötseln ett absolut nödvändigt villkor”.<sup>72</sup> Man argumenterar för att skolorna som de samiska barnen skulle gå i skulle vara ”tarvliga och dåliga” så att de inte fick mersmak för civilisationens bekvämligheter, och så kallade nomadskolor införs.<sup>73</sup> Att nomadskolorna skulle vara sämre än folkskolan är en tydlig strategi från riksdagens håll: de ska ju bara bli renskötare.<sup>74</sup> 1917 antas en proposition i riksdagen som säger att renskötande samer inte får bo i hus.<sup>75</sup>

Andra sidan av myntet är den politik som påverkar alla samer som inte ägnar sig åt renskötsel. De ska istället assimileras och bli svenskar.<sup>76</sup> Åsikten är att de egentligen inte är riktiga samer.

---

<sup>69</sup> Lundmark. *Stulet land*, 87-89, 92, 102-109, 132.

<sup>70</sup> Sjöström, Magnus. Stölden av Sápmi.

<sup>71</sup> Lundmark. ”*Lappen är ombytlig, ostadig och obekväm*”, 63-64.

<sup>72</sup> Lantto, Patrik. *Lappväsendet*, 94.

<sup>73</sup> Lundmark. *Stulet land*, 154-157, 168-170.

<sup>74</sup> Lundmark. ”*Lappen är ombytlig, ostadig och obekväm*”, 93-94 ; Sjöström. Stölden av Sápmi.

<sup>75</sup> Lundmark. *Stulet land*, 163-165.

<sup>76</sup> Sjöström. Stölden av Sápmi..

År 1928 träder en renbeteslag i kraft som endast ger de ”äkta” samerna jakt- och fiskerättigheter, och på så sätt tas i stort sett alla särskilda rättigheter bort från de som av staten inte räknas som samer.

Lapp skall vara lapp-politiken kulminerar under 1910-talet, men blir allt svagare under 1930-talet.<sup>77</sup> Förhållandena i nomadskolorna är som sämst 1915-1920, och i ett betänkande från 1923 konstateras att det varit en överdrift att påstå att samerna skulle tappa intresse för renskötsel om de gick i vanliga skolor. Skolorna förbättras därefter successivt. 1941 erkänns i en utredning att samerna blivit diskriminerade vad gäller bostäder, och bofasthet förespråkas även för de renskötande samerna.<sup>78</sup> Sveriges rasbiologiska institut från 1921 tas över av en dåtidens antirasist som 1942 ger ut skriften ”Race, reason and rubbish” där han starkt kritiserar rasbiologin.<sup>79</sup> Han kompletterar sin företrädares undersökningar om samerna med ett långt avsnitt där han skriver att rasbiologi är ”ett uttryck för nationella fördomar och har inget med vetenskap att göra”.

Sammanfattningsvis präglas det tidiga 1900-talets samepolitik av politikernas egna uppfattningar av hur samerna skulle vara, och inte om hur de faktiskt var.<sup>80</sup> Hela tiden ser man samerna som en underlägsen kultur som inte kan styra sig själva, och därför tar man alla beslut åt dem. En assimilering- och segregationspolitik förs parallellt. 1945 hade dock intresset för att särskilja folkslag, samt utöva rasism mot urfolk, svalnat i och med Förintelsen, och efter det får de tankarna inte längre något större inflytande i politiken.<sup>81</sup> Samtidigt levde vissa spår kvar, och samerna fortsatte mötas av de hinder som utgjordes av att vattenkraft, skogsavverkningar och gruvdrift prioriterades över deras intressen.

---

<sup>77</sup> Lundmark. *Stulet land*, 185-189.

<sup>78</sup> Ibid., 192 ; Lundmark. ”*Lappen är ombytlig, ostadig och obekväm*”, 120-121.

<sup>79</sup> Ibid., 219-220.

<sup>80</sup> Lundmark. ”*Lappen är ombytlig, ostadig och obekväm*”, 162, 168-169.

<sup>81</sup> Ibid., 160-161 ; Lundmark. *Stulet land*, 210-213, 221-223.

## 5. Sverige, konventionen och kulturellt folkmord

I detta avsnitt kommer att redovisas för svenska statens interna kommunikation under tiden för Folkmordskonventionens utformning vad gäller bestämmelsen om kulturellt folkmord, likväl som Sveriges uttalanden i FN. Detta lyfts fram i kronologisk ordning och varvas med analys utifrån tidigare kapitel och de teoretiska utgångspunkterna. Kapitlet avslutas med en avslutande, djupare analys.

### 5.1 Sekretariatets utkast

Sekretariatets utkast antas den 28 mars 1947 och den 27 juni skickar UNIC ut information om utkastet till de nordiska länderna.<sup>82</sup> Kommunikationen informerar om vad utkastet innehåller, och det kulturella folkmordet definieras i enlighet med Sekretariatets utkast som tidigare redovisats.<sup>83</sup> Juli och augusti månad ockuperas av att ett svenskt yttrande om utkastet efterfrågas av FNs generalsekreterare<sup>84</sup>, och i juli skickar UD en hemställan till JD om att få ett yttrande från dem, något som JD skickar tillbaka den 29 augusti.<sup>85</sup> I en 11 sidor lång skrivelse tar frågan om kulturellt folkmord upp drygt 1,5 sida.<sup>86</sup> Efter sin återgivning av de tre formerna av folkmord uttrycker JD att de handlingar som går in under varje form ”givetvis” är straffvärda i svensk kontext, men att detta aldrig tidigare varit något problem för Sverige. Departementet skriver att alla formerna enligt svensk lag kan straffas: ”återstående gärningar, som betecknats som kulturellt folkmord, kunna bestraffas såsom kvalificerad skadegörelse”.

Det problem som departementet lyfter vad gäller kulturellt folkmord är dess relation till de grupper som enligt förslaget kan bli utsatta för folkmord. Det fysiska och det biologiska, menar man, skulle se ungefär likadant ut oberoende mot vilken typ av grupp som de utförs mot. Det kulturella folkmordet kan däremot se olika ut beroende på vilken grupp som det utförs mot:

---

<sup>82</sup> Sekretariatet (FN). *Utkast på konvention om folkmordsbrottet*; UNIC. Vad är genocide? : Konvention mot gruppofförljelser förbereds. 27 juni 1947.

<sup>83</sup> Se s. 13-14.

<sup>84</sup> Brev från FNs generalsekreterare till Östen Undén, 7 juli 1947 ; Brev från FNs generalsekreterare till Östen Undén, 25 augusti 1947.

<sup>85</sup> Brev från Sven Grafström till Bergström, 25 juli 1947.

<sup>86</sup> PM från Justitiedepartementet till Sven Grafström, 29 augusti 1947.



En språkgrupp hotas t.ex. genom att den förbjudes använda sitt språk. ... På motsvarande sätt hotas en religiös grupp, om den förbjudes att utöva sin religion. ... Om även politiska grupper skola skyddas, uppkommer den måhända vanskliga frågan, vad som skall anses utgöra kulturellt folk mord på en sådan politisk grupp.

I en fotnot till texten understryks också det faktum att två av tre experter som rådgjorde Sekretariatet inte ville ha med kulturellt folk mord i utkastet. Denna text verkar sedan ha skickats till den svenska FN-representationen.<sup>87</sup>

Detta är första gången som frågan om kulturellt folk mord behandlas av den svenska staten, och något större motstånd mot bestämmelsen verkar i detta skede inte finnas. Om något efterfrågar JD ett förtydligande om vad det kulturella folk mordet skulle innebära, särskilt vad avser politiska grupper. Samtidigt vill departementet lyfta det faktum att Donnedieu de Vabres och V. Pella motsatte sig inkluderingen, och det går även att anta att de läst anledningarna till det motståndet: att kulturellt folk mord representerade en obefogad utvidgning av begreppet folk mord och egentligen handlade om minoritetsskydd. Redan här kan då utrönas att departementet, även om de inte nödvändigtvis håller med, ville lyfta perspektivet om att frågan inte hörde hemma i en konvention om folk mord. En annan viktig punkt som visar departementets syn på folk mord är påståendet om att folk mord aldrig tidigare varit ett problem för Sverige. Kristnandet av samerna för inte departementets tankar till folk mord, och bekräftar den gängse uppfattningen av folk mord som det nazisterna utförde ett par år tidigare. JDs PM visar inte ett tydligt motstånd, men man kan ändå anta att en del av Sveriges kommande argumentation om minoritetsskydd föds här.

En bekräftelse på den gängse synen på folk mord kommer den 9 september skriver, där UNIC definierar det som ”förnekande av rätten till livet för hela grupper av människor, och på vilken nazisterna gav så fruktansvärda exempel”.<sup>88</sup> Även om det inte är Sveriges åsikt som visas, så bekräftas uppfattningen om folk mord som lika med Förintelsen, det vill säga fysiskt och biologiskt folk mord.

---

<sup>87</sup> Telegram från svenska delegationen till Sven Grafström, 2 september 1947.

<sup>88</sup> UNIC. Inför FN:s generalförsamling : Förenta nationernas ekonomiska och sociala arbete, 9 september 1947, 6.

## 5.2 Ad hoc-kommitténs utkast

Den 19 maj 1948 antar ad hoc-kommittén sitt utkast, och den 10 juli skrivs ett PM om svenska regeringens åtgärder vad gäller vissa resolutioner från FN, däribland resolution 96(1).<sup>89</sup> Kort anges att den svenska regeringen ännu inte tagit ställning, men planerar att framföra sina synpunkter vid Generalförsamlingens tredje möte om frågan där tas upp. Sagt och gjort: under Generalförsamlingens tredje session avger Sverige sina synpunkter på konventionens utkast inom den sjätte kommittén. I en diskussion rörande vilka grupper som skulle inkluderas som skyddsobjekt i konventionen argumenterar Sveriges representant Sture Petrén emot inkluderingen av politiska grupper.<sup>90</sup> En inkludering av politiska grupper skulle legitimera inkludering av yrkesgrupper och ekonomiska grupper också, menar man, och skydd av sådana grupper hörde bättre hemma inom ramen för mänskliga rättigheter.

Två dagar senare har Sverige dock ändrat sig, och man argumenterar istället för att de visst ska inkluderas som skyddsobjekt, detta då det politiska hatet tenderar att ”ersätta det religiösa hatet”.<sup>91</sup> Att hänvisa frågan om politiska gruppers beskydd till kommittén för mänskliga rättigheter var allt för vanskligt, då tidsplanen för en konvention på området inte fanns - och ett juridiskt skydd för politiska grupper behövde komma nu. I samma uttalande reserverar sig Sverige kring kulturellt folkmord.

Dessa två ställningstaganden berättar en del om Sveriges inställning till konventionens omfattning. Minns JDs undran om hur ett kulturellt folkmord skulle se ut gentemot en politisk grupp. Här tar Sverige först ställning för att ta bort politisk grupp, och den oklarheten skulle ju i så fall elimineras. Huruvida detta kan tolkas som ett ställningstagande för inkluderingen av kulturellt folkmord är dock en för lång slutsats att dra. Att man däremot två dagar senare helt svängt om är anmärkningsvärt. Varför ändrar man sig? Har någonting sagts internt eller har Sverige påverkats av andra staters argument? Att Sverige samtidigt reserverar sig mot kulturellt folkmord ger att landet tar parti för att inkluderingen av politisk grupp är viktigare än att en applicering av definitionen på kulturellt folkmord i praktiken ska kunna fungera. Denna tolkning styrks av det faktum att detta yttrades under ett möte som endast handlade om

<sup>89</sup> PM rörande åtgärder, som vidtagits från svensk sida med anledning av vissa av Förenta Nationernas Generalförsamling antagna resolutioner, 10 juli 1948, 3.

<sup>90</sup> Sjätte kommittén (FN). *Sextionde mötet*, 1357.

<sup>91</sup> Sjätte kommittén (FN). *Sjuttiofemte mötet*, 1410.

vilka grupper som skulle vara skyddsobjekt i konventionen, och inte om det kulturella folkordets vara eller icke vara. Förutom Sverige är det bara Venezuela och Sovjetunionen som nämner detta. Det är därför egendomligt att Sverige gör denna korta reservation mot artikeln, och samtidigt argumenterar starkt för inkluderingen av politiska grupper. Faktum kvarstår att Sverige ju inte ser att en inkludering av både kulturellt folkord och politiska grupper i konventionen är utan problematik. Därför tyder detta uttalande på dels att man hade denna koppling i huvudet när man sa det, men huruvida argumentationen för politiska gruppers inkludering var genuin eller mest ett sätt att underminera kulturellt folkord går ej att spekulera vidare i.

Sjätte kommitténs 83e möte i oktober 1948 upptas till största del av frågan om kulturellt folkord. Sverige pekar på att de handlingar som skulle kriminaliseras i och med inkluderingen av kulturellt folkord var sådana som kriminaliserades för nya stater efter Första världskriget, men att samma typ av minoritetsskydd nu behövdes internationellt.<sup>92</sup> Dock var inte Folkordskonventionen rätt plats för det. Vissa handlingar i artikeln, menar man, kunde utgöra långt mindre allvarliga handlingar än de som skulle utgöra fysiskt folkord. Vidare yttrar Sveriges representant Petrén:

när det till exempel gäller utbildningspolitik kan det vara svårt att uppskatta dens tillämpningsområde i förhållande till en minoritets kulturella ställning. Frågan kan uppstå, till exempel, om det faktum att Sverige hade konverterat lapparna till kristendomen kanske inte skulle öppna henne för anklagelsen om att hon begått ett kulturellt folkord.

Sverige avslutar sin plädering med åsikten om att en särskild konvention för minoritetsskydd istället borde skapas, som skulle innehålla andra former av internationell kontroll och beivrande än de som fanns i Folkordskonventionen. Det är efter denna diskussion som Sverige, tillsammans med ett antal andra stater, röstar emot inkluderingen av kulturellt folkord.

Dagen efter, den 26 oktober 1948, skriver Petrén ett brev till Sveriges andra representant Östen Undén. I brevet beskriver han vad han sagt i diskussionen om kulturellt folkord dagen före<sup>93</sup>:

<sup>92</sup> Sjätte kommittén (FN). *Åttiotredje mötet*, 1506-1507.

<sup>93</sup> Brev från Sture Petrén till Östen Undén, 26 oktober 1948.

Vid behandlingen häromdagen av frågan om s.k. cultural genocide avgav jag i enlighet med Dina anvisningar en deklaration av huvudsaklig innebörd att detta för den svenska delegationen framstod som den gamla frågan om skydd för minoriteter, presenterad i ett nytt sammanhang, att vi i och för sig med tillfredsställelse skulle hälsa om denna fråga i olikhet mot tidigare kunde tagas upp till behandling och lösas enligt generella linjer, men att en konvention om genocide icke syntes oss vara rätta platsen härför dels på grund av den begreppsliga skillnaden mellan genocide i egentlig mening och de åtgärder i skol- och språkpolitik m.m. som det här kunde gälla dels också på grund av att det internationella kontrollsystemet nog kunde tänkas böra utformas olika för dessa till svårhetsgraden så olika former av undertryckande. Denna meningssyftning vann instämmanden från flera senare talare. Efter en hel dags diskussion slutade det med en votering, vars resultat blev att någon artikel om cultural genocide icke skulle inflyta i konventionen.

Låt oss titta på dessa två dagar, som kanske är de tydligaste dokument som finns för att granska Sveriges ställning i frågan om kulturellt folk mord. Både i Petréns uttalande i FN och i hans brev till Undén understryks att Sverige inte anser att kulturellt folk mord är lika allvarligt som ”genocide i egentlig mening”, det vill säga vad folk mord faktiskt innebär. I brevet är denna åsikt extra tydlig och man skriver uttryckligen att svårhetsgraden mellan kulturellt folk mord och de övriga formerna är ”så olika”. Här sluter Sverige upp bakom flera andra stater som också argumenterar för att kulturellt folk mord inte är lika allvarligt som de andra två formerna av folk mord, och den gängse uppfattningen av folk mord som fysiskt och biologiskt bekräftas.

Petrén uttrycker också i både FN och i sitt brev att handlingarna som skulle utgöra kulturellt folk mord är sådana som bör beivras, men att de passar bättre i ett instrument för minoritetsskydd. Än mer uttrycker Petrén i båda kontexter att minoritetsskyddet bör realiseras genom ett annat kontrollsystem än det som återfinns i Folkmordskonventionen. Enligt Folkmordskonventionen ska individer åtalas i domstol för brottet folk mord, och detta anser Sverige alltså inte vara lämpligt vad gäller minoritetsskydd. Vilken typ av kontrollsystem Sverige anser vara adekvat framkommer inte, men troligt är att man menar på ett system som den kommande deklarationen för mänskliga rättigheter innehåller, och som många andra stater hänvisade till under FN-förhandlingarna. Deklarationen är dels inte juridiskt bindande, men än mer relevant kan ingen åtalas i domstol för brott mot den. Därav går att utläsa att Sverige föredrar att handlingarna listade under kulturellt folk mord inte ska kunna vara sådana som någon ska kunna åtalas för, utan snarare något som regleras genom fördömanden och

uppmaningar från FN. Här speglar Sverige de stater som argumenterade för att kulturellt folkmord passade bättre inom ramen för minoritetsskydd.

Det som definitivt sticker ut mest under dessa två dagar är Sveriges undran om ”konverteringen av samerna till kristendomen” skulle kunna lägga Sverige öppet för anklagelser om kulturellt folkmord. Varför säger Sverige såhär? Det finns två tolkningar som jag anser är troliga. Den första är att man vill peka på att det skulle vara löjligt om så vore fallet, eller i alla fall en utökning av begreppet folkmord som är för långtgående. Med tanke på att man inte anser att kulturellt folkmord inte är lika allvarligt som de andra formerna, skulle den här kommentaren kunna vara ett exemplifierande från Sveriges håll om en orimlig applicering av begreppet. Den andra tolkningen är att Sverige anser att kulturellt folkmord som begrepp är allt för vagt. Sveriges undran kan tolkas som ett exempel på ett skeende i historien som är svårt att avgöra huruvida det skulle utgöra ett kulturellt folkmord. Med tanke på Sveriges i närliggande tid assimilering- och segregeringpolitik gentemot samerna är det inte märkligt, utan är ett tecken på tidens glasögon. Det faktum att Sverige argumenterar emot bestämmelsen leder oss dock tillbaka till den första tolkningen, eftersom att man uppenbarligen inte tycker att ett folkmord kan utgöras av de handlingar som listas under kulturellt folkmord - det är inte lika allvarligt.

Minns vi tillbaka till svensk samepolitik på 1700-talet är det ingen tvekan om att konverteringen av samerna till kristendomen var under tvång. Konverterade man sig inte väntade repressalier. Sverige är i ett annat uttalande mycket mån om att varje individ ska få definiera sin religiösa tro<sup>94</sup>, och att se tillbaka på 1700-talets tvångskonverteringar kan därför inte kännas bra i magen för det statliga Sverige. Detta tyder på en självbevaringsdrift från Sveriges håll, det vill säga att man värnar om egenintresset om att vara ett humanitärt land. Den 16 december meddelas Östen Undén om att sjätte utskottets förslag antagits i Generalförsamlingen och att konventionen därmed är färdigställd.<sup>95</sup>

---

<sup>94</sup> Sjätte kommittén (FN). *Sjuttiofemte mötet*, 1410.

<sup>95</sup> Brev från svenska delegationen till Östen Undén, 16 december 1948.

### 5.3 Efterspel 1949-1952

Den 24 mars 1949 skriver Sture Petrén i ett PM om hur processen för utformningen av konventionen gick till.<sup>96</sup> I ett stycke tas upp att kulturellt folkmord varit på tal, men fick motstånd från många andra stater

vilka framhöllo att bestämmelser av ifrågavarande slag väl hörde hemma i konventioner om minoritetsskydd i allmänhet och eventuellt i en konvention om de mänskliga rättigheterna, men däremot icke i en konvention om folkmord, varest borde vara fråga endast om det rent fysiska utrotande av mänskliga grupper.

Petrén understryker att Sverige röstade med majoriteten för att ta bort bestämmelsen. PM:et tillägger ingen ny information egentligen, men det är anmärkningsvärt att Petrén inte nämner sin egen argumentation. Visserligen går det att anta att han menade att Sverige höll med i de andra staternas argumentation, men varför nämner han ingenting om sitt uttalande om konverteringen till kristendom av samerna? Tittar vi tillbaka på Petréns brev till Undén dagen efter FN-förhandlingen så nämner han faktiskt inte det där heller. Tyvärr har Undéns anvisningar som Petrén hänvisar till i sitt brev inte kunnat lokaliseras i efterforskningen av material till denna studie, så det går inte att veta huruvida Undén uppmuntrade Petrén till att nämna samerna i förhandlingen eller om det är något som Petrén själv bestämmer sig för att ge som exempel. Det verkar dock osannolikt att en enda individ självmant bestämmer sig för att säga något i en så viktig förhandling, där Sverige som stat representeras. En annan möjlighet är att Petrén inte ansåg det vara så viktigt - utan bara ett exempel som underströk hans poänger i stort.

Den 30 december 1949 meddelar Sven Grafström till utrikesminister Östen Undén att han signerat konventionen å Sveriges vägnar några veckor dessförinnan.<sup>97</sup>

I september år 1950 skrivs ett omfattande PM om Folkmordskonventionen av juristen Gerhard Simson å JDs vägnar. Där går att läsa att ”Genocide som handlingssätt är lika gammalt som folken själva”.<sup>98</sup> Andra världskriget samt händelser i Sydafrika, Indien och Pakistan lyfts fram som anledningar till varför det internationella samfundet ansåg det viktigt

---

<sup>96</sup> PM angående konventionen mot folkmord, 24 mars 1949, 2.

<sup>97</sup> Brev från Sven Grafström till Östen Undén, 30 december 1949.

<sup>98</sup> Simson, Gerhard. P.M. angående konventionen om genocide, 20 september 1950, 3-4.

att folkmordet skulle kriminaliseras internationellt. Simson lyfter även fram att det under processen ibland varit svårt att skilja på kränkningar av mänskliga rättigheter och handlingar som kan utgöra folkmord, särskilt vad gäller skydd av minoriteter. Han ger exempel på hur minoriteter kan ”förintas utan att individerna dödas”:

t.ex. religiösa minoriteter genom förbud mot religionsutövningen, nationella minoriteter genom förbud att begagna gruppens språk, kulturella minoriteter genom tvångsassimilering osv. Av denna anledning spelade vid förarbetena till konventionen problemet att inkludera även ”kulturellt genocide ” en viktig roll

Detta är intressant. Simson anser tydligt att förbud mot religionsutövning samt tvångsassimilering är handlingar varigenom minoriteter kan *förintas*. Kristnandet av samerna kan definitivt räknas in under båda dessa kategorier. Det här visar en svensk förståelse för att grupper kan förintas på andra sätt än fysiskt, och ändå röstade Sverige emot bestämmelsen. Petréns tidigare uttalanden om att kulturellt folkmord inte skulle vara lika allvarligt undermineras av detta. Samtidigt ska det komma ihåg att detta PM skrevs två år efter att Sverige gjorde sin argumentation, varav en annan förståelse kan ha begagnats. Oaktat den möjligheten är det ändå så att Simsons skrift antyder att Sverige var väl medvetet om att kulturellt folkmord kunde ha förödande effekter för en människogrupp. Skriften gör således Sveriges argumentation om att kulturellt folkmord skulle vara mindre allvarligt mindre trovärdig, och mer troligt att vara ett svepskäl.

I nästa avsnitt pekas på historiska exempel på folkmord. Däribland räknas in korstågen på 1100- och 1200-talen, judepogromerna och flera skeenden nedskrivna i Bibeln.<sup>99</sup> ”De vitas grymheter mot Amerikas urinnevånare ... och mot de afrikanska negerfolken” räknas också med här. Dessa fall, menar skribenten, legitimerades av olika anledningar, men Hitlers förbrytelser ledde till den internationella insikten om att brottet behövde kriminaliseras.

Avsnittet som berättar om ”konventionens tillkomst” inleds med att ytterst svåra och komplicerade problem befattade sig under processens gång.<sup>100</sup> Den sjätte kommittés arbete, där frågan om kulturellt folkmord diskuterades, beskrivs som att de ”arbetade med stor

---

<sup>99</sup> Ibid., 5-6.

<sup>100</sup> Ibid., 11.

omsorg under delvis mycket livliga debatter med ifrågavarande utkast”.<sup>101</sup> Vidare skrivs att ”utomordentligt omfattande och djupgående motsättningar uppstodo”. Om Sveriges representant Petrén skrivs att han ”ingrep ofta i debatten och åstadkom en rad viktiga ändringar”.

Då konventionens syfte endast kunde uppnås med ett stort antal ratifikationer, skriver Simson, var det viktigt att lösa de motsättningar som fanns.<sup>102</sup> Av denna anledning behövdes det ibland ges kompromisser som svar. Kulturellt folkmord beskrivs som ett område av särskild betydelse och ad hoc-kommitténs definition återges i sin helhet. Sveriges yttrande återges som följer<sup>103</sup>:

Utrikesrådet Petrén yttrade, att kulturellt folkmord inte hörde hemma i konventionen, eftersom det rörde sig om minoritetsskyddets problem (t.ex. skolfrågor). Man kunde ställa frågan, om Sverige gjort sig skyldig till ett kulturellt folkmord när det kristnade lapparna.

Vidare återges även Danmarks åsikt om att frågan bättre hörde hemma inom ramen för de mänskliga rättigheterna.

Här upprepas alltså Petréns yttrande om samerna för första gången sen han själv sa det i FN-förhandlingarna, och även åsikten om att bestämmelsen bättre hörde hemma inom minoritetsskydd. Det här markerar vidare den tredje gången som man från svenskt håll pekar på att kulturellt folkmord handlar om, bland annat, skolfrågor. Det är av den anledningen även värt att påpeka Sveriges skolpolitik under början av 1900-talet. Lapp skall vara lapp-politiken skiljer på samiska barn, där en del får gå i undermåliga nomadskolor där de inte lär sig mer än vad som krävs för att bli renskötare, medan en del istället inte får lära sig något om renskötsel, utan istället ska assimileras in i det svenska samhället. Det är inte en långtgående slutsats att dra att även denna politik finns i bakhuvudet och oroar Sverige vid FN-förhandlingarna.

Vad gäller Sveriges ratificering av konventionen (som vid tidpunkten för detta PM ännu inte skett) skriver Simson att en sådan är mycket önskvärd då landets frånvaro i denna fråga ”svårligen kunna förenas med Sveriges allmänna humanitära inställning och rikets

---

<sup>101</sup> Ibid., 14.

<sup>102</sup> Ibid., 25.

<sup>103</sup> Ibid., 26-27.



medlemskap i FN”.<sup>104</sup> Samtidigt skriver han att folkmord inom Sveriges gränser i framtiden är mycket osannolikt, men eftersom att landet har ”nationella, språkliga, religiösa och rasliga minoriteter” krävs noggrann granskning av konventionens rättsfrågor innan ratificering.

Två år senare, år 1952, ges i en proposition angående Sveriges ratificering av konventionen en bakgrund till processen vari konventionen formulerades. Vad gäller kulturellt folkmord upprepas det som tidigare nämnts<sup>105</sup>:

Någon sådan bestämmelse härom kom emellertid icke att inflyta i konventionen, främst emedan stadganden av ifrågavarande slag ansågos icke böra upptagas i detta sammanhang utan i stället höra hemma i konvention angående skydd för minoriteter.

Tidigare i propositionen erkänns tydligt att samerna ingår i som skyddsobjekt i konventionen:

Konventionen skyddar emellertid även grupper, vilka icke kännetecknas av sin anknytning till någon annan bestående stat än den, inom vars område gruppen är bosatt. Sådana grupper innefattas under uttrycken etnisk grupp och rasmässigt bestämd grupp. Såsom exempel på en grupp, som är på en gång etnisk och rasmässigt bestämbar, må nämnas samerna i Sverige och deras stamfränder i Norge och Finland.”

Den 27 maj 1952 ratificerar Sverige konventionen.<sup>106</sup>

## 5.4 Djupare analys av Sveriges argument

Sverige delar argumentation med flertalet stater under förhandlingsprocessen. Dels kan vi av materialet utläsa att Sverige argumenterade utifrån att kulturellt folkmord inte var lika allvarligt som fysiskt och biologiskt folkmord. Detta syns framför allt i Petréns uttalande i FN samt i brevet han skickar till Undén dagen därpå. Dels kan vi utläsa att Sverige även håller med de stater som anser att bestämmelsen skulle passa bättre in i en konvention om minoritetsskydd alternativt mänskliga rättigheter.

Detta är vad som sägs uttryckligen, men som analysen hitintills visat verkar det finnas mer bakom Sveriges argumentation. Låt oss minnas de teoretiska utgångspunkterna. Den tidigare

---

<sup>104</sup> Ibid., 18-19.

<sup>105</sup> Prop. 1952/71.

<sup>106</sup> Brev från Ulf Barck-Holst till Justitiedepartementet, 29 maj 1952.

forskningen visade att de stater som röstade emot bestämmelsen gjorde så för att själva undvika att bli utpekade för folkmord i och med sin assimileringspolitik samt koloniala styren. Teorin om politisk realism säger att staters egenintressen alltid trumfar alla andra intressen, även moraliska sådana.

Hade Sverige anledning till att vara rädda för att bli utpekade? Ja. De hade dels tvångskonverteringen av samerna på 1700-talet och dels sin assimilering- och segregeringspolitik på 1900-talet i bagaget. Särskilt tvångskonverteringen är tryckande. Det finns vidare flera saker i Sveriges uttalanden och interna kommunikation som pekar på att Sverige ville undvika att ha ett juridiskt erkänt folkmord i sin historia. Att man argumenterar för att ett annat kontrollsystem behövs vad gäller minoritetsskydd pekar på detta - man vill att minoriteter ska skyddas, men samtidigt inte att någon ska kunna åtalas för kränkningar mot dem. Simsons PM två år därpå visar dessutom på en svensk förståelse för att en minoritet kan förintas som grupp genom tvångsassimilering och förbud av religionsutövning. Slutligen visar propositionen från 1952 att man visste att samerna räknas med som skyddad grupp i konventionen. Sveriges egenintresse verkar därav vara drivande i Sveriges agerande, och den moraliska sidan har fått stiga åt sidan.

Det är dock inte nödvändigtvis så att Sverige visste att man hade gjort dåliga saker i sin historia och med detta ville ”undandröja bevisen”. Med tanke på Sveriges dåvarande assimilering- och segregeringspolitik kan motivationen till argumentationen komma från att man genuint inte ansåg att kulturellt folkmord skulle klassas som ett folkmord. Assimilering sågs inte som något inneboende negativt, utan som något önskvärt. Argumentationen från Sverige bör ses i dess historiska kontext där Sverige var allt annat än unikt. Samtidigt visar särskilt Simsons PM på att man visst förstod hur förödande handlingarna som utgjorde kulturellt folkmord kunde vara.

## 6. Slutsats och diskussion

Denna studie har ställt frågan om hur Sverige såg på bestämmelsen om kulturellt folkmord och varför man valde att rösta bort den från 1948 års folkmordskonvention, detta med syfte att öka förståelsen av Sveriges agerande i processen. Studien har fokuserat på Sveriges uttalanden i FN och landets interna kommunikation, och som tolkningsverktyg har svensk samepolitik och övriga staters argumentation använts. En innehållsanalys har genomförts utifrån den tidigare forskningens resultat samt teorin om politisk realism.

Studien har kommit fram till att Sverige använde två av de argument som de övriga länderna gjorde: att bestämmelsen bättre hörde hemma i en konvention om minoritetsskydd alternativt mänskliga rättigheter, samt att kulturellt folkmord inte var lika allvarligt som de övriga formerna av folkmord. Än viktigare har studien pekat på att det finns underbyggda anledningar till att tro att Sverige röstade bort artikeln med grund i att själva undvika att bli anklagade för folkmord. Sverige hänvisade själva till tvångskonverteringen av samerna på 1700-talet, och hade vid tid för förhandlingarna bara nyligen förbättrat den segregerings- och assimileringspolitik som utövades gentemot samerna. Endast sju år tidigare hade rasbiologin förkastats av forskare, och det är troligt att statliga Sverige fortfarande betraktade samerna på ett paternalistiskt sätt. Det är vidare troligt att assimileringspolitik inte sågs som något inneboende negativt. I ljuset av detta, samt Simsons sätt att se på förintelse, är det enligt den politiska realismen och den tidigare forskningen sannolikt att Sverige gjorde den argumentation de gjorde utifrån en vilja att inte ha ett juridiskt erkänt folkmord i sin historia, det vill säga utifrån en vilja om att vara ett ansenligt land, en humanitär makt.

Denna slutsats bekräftar med andra ord den tidigare forskningens resultat på området. Det ska dock påminnas om att det på grund av uppsatsens begränsningar finns mer material att titta på som sannolikt skulle ge än ännu mer precis slutsats. Exempelvis kan material gällande Sveriges syn på kolonisering, religionsfrihet, samerna efter 1948, samt Sveriges relation med andra stater vid denna tid ge ytterligare klarhet.

Då Folkmordskonventionens definition gäller än idag är det viktigt att ställa frågan om vad staterna år 1948 *inte* ansåg utgöra folkmord och varför. Att kolonialism och assimileringspolitik påverkade staternas argument är inte utan betydelse, särskilt i vår samtid

som ser på de företeelserna annorlunda. Förutom Skalleruds studie är det dock brist på fallstudier i likhet med denna på specifika staters agerande. Därav föreslås vidare forskning på enskilda stater och hur deras inhemska politik och syn på kolonialism påverkade dem. Den kunskapen är viktig i en tid där definitionen av folkmord utmanas allt mer.

## 7. Bibliografi

### FN-dokument

Hämtade från: Abtahi, Hiran och Webb, Philippa. *The Genocide Convention : The Travaux Preparatoires*. Vol 1 och 2. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2008.

### ECOSOC

- E/447 Sekretariatet. *Utkast på konvention om folkmordsbrottet*, 28 mars 1947.
- E/AC.25/SR.3 Ad hoc-kommittén om folkmord. *Sammanfattande protokoll från det tredje mötet*, 6 april 1948.
- E/AC.25/SR.5 Ad hoc-kommittén om folkmord. *Sammanfattande protokoll från det femte mötet*, 8 april 1948.
- E/AC.25/SR.14 Ad hoc-kommittén om folkmord. *Sammanfattande protokoll från det fjortonde mötet*, 21 april 1948.
- E/623/Add.3 ECOSOC. *Förebyggande och bestraffning av folkmord ; Regeringars kommentarer på Sekretariatets utkast på konventionen*, 22 april 1948.
- E/AC.25/12 Ad-hoc kommittén om folkmord. *Utkast på konvention om förhindrande och bestraffning av brottet folkmord*, 19 maj 1948.
- E/SR.218 ECOSOC. *Sammanfattande protokoll från det tvåhundraartonde mötet*, 26 augusti 1948.
- E/SR.219 ECOSOC. *Sammanfattande protokoll från det tvåhundra nittonde mötet*, 26 augusti 1948.

### Generalförsamlingen

- A/C.6/SR.63 Sjätte kommittén. *Sammanfattande protokoll från det sextiotredje mötet*, 30 september 1948.
- A/C.6/SR.69 Sjätte kommittén. *Sammanfattande protokoll från det sextionionde mötet*, 7 oktober 1948.
- A/C.6/SR.75 Sjätte kommittén. *Sammanfattande protokoll från det sjuttiofemte mötet*, 15 oktober 1948.
- A/C.6/SR.83 Sjätte kommittén. *Sammanfattande protokoll från det åttiotredje mötet*, 25 oktober 1948.

A/C.6/SR.84

Sjätte kommittén. *Sammanfattande protokoll från det åttiofjärde mötet*, 26 oktober 1948.**Otryckt material från Riksarkivet****Utrikesdepartementet 1920 års dossiersystem 1918-1952:**

**HP/HP48/K**                      **Politiska (och handelspolitiska) avdelningens ärenden/  
Förenta Nationerna (FN)/ Ekonomiska och sociala rådet  
(ECOSOC):**

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1807, mapp 4-5 [1947].

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1808, mapp 8 [1947-1948].

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1810, mapp 13 [1948].

**HP/HP48/D**                      **Politiska (och handelspolitiska) avdelningens ärenden/  
Förenta Nationerna (FN)/ Församlingen:**

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1787, mapp 5 [1946-1947]

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1788, mapp 9 [1947].

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1789, mapp 12 [1947-1948].

**HP/HP48/R**                      **Politiska (och handelspolitiska) avdelningens ärenden/  
Förenta Nationerna (FN)/Kodifiering av den internationella  
rätten:**

SE/RA/221/2210.03.1/HP/1839, mapp 1-3 [1946-1949].

**Justitiedepartementet Straffrättskommittén:**

SE/RA/320798/~88 [1947-1952].

**Böcker, artiklar och uppsatser**

Bell, Claudia Laurel. *A Postcolonial Analysis of the Genocide Convention With Reference to the Lived Experiences of the Palestinian People Under Settler Colonial Rule* [Masteruppsats]. Columbia University, 2020.

Bilsky, Leora och Klagsbrun, Rachel. The Return of Cultural Genocide? *The European Journal of International Law*. Vol. 29, nr. 2, 2018: 373-396.

Bryman, Alan. *Social Research Methods*. 5. uppl. Oxford: Oxford University Press, 2016.

Davidson, Lawrence. *Cultural Genocide*. New Jersey: Rutgers University Press, 2012.

Donnelly, Jack. *Realism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

Holdstock, Nick. Long march towards cultural genocide. *Index on Censorship*. Vol. 49, nr. 4, 2020: 56-60.

Hsiu-Fang, Hsieh och Shannon, Sarah E. Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*. Vol. 15, nr. 10, 2005: 1277-1288.

Ibrahim, Azeem. China Must Answer for Cultural Genocide in Court. *Foreign Policy*. 2019-12-03. <https://foreignpolicy.com/2019/12/03/uighurs-xinjiang-china-cultural-genocide-international-criminal-court/> (Hämtad 2021-12-18).

Johansson, Mattias. *Raediænaehtjie eller Gud Fader? – en studie av religionsskiftet i Sápmi med utgångspunkt i trolldomsrannsakningarna i Lappmarken 1649-1739* [Kandidatuppsats]. Umeå Universitet, 2007.

Kingston, Lindsey. The Destruction of Identity: Cultural Genocide and Indigenous Peoples. *Journal of Human Rights*. Vol. 14, nr. 1, 2015: 63-83.

Lantto, Patrik. *Lappväsendet : tillämpningen av svensk samepolitik 1885-1971*. Umeå: Centrum för samisk forskning, Umeå universitet, 2012.

Lindmark, Daniel och Sundström, Olle (red.). *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna : en vetenskaplig antologi*. Skellefteå: Artos & Norma bokförlag, 2016:

- Fur, Gunlög. "Kolonisation och kulturmöten under 1600- och 1700-talen", 241-281.
- Lindmark, Daniel. "Svenska undervisningsinsatser och samiska reaktioner på 1600- och 1700-talen", 341-371.

Lundmark, Lennart. *"Lappen är ombytlig, ostadig och obekväm" : Svenska statens samepolitik i rasismens tidevarv*. Umeå: Norrlands Universitetsförlag, 2002.

Lundmark, Lennart. *Stulet land : Svensk makt på samisk mark*. Stockholm: Ordfront Förlag, 2008.

Mako, Shamiran. Cultural Genocide and Key International Instruments: Framing the Indigenous Experience. *International Journal on Minority and Group Rights*. Vol. 19, 2012: 175-194.

Mienna Sjöberg, Lovisa. Kristendomens historia på norsk och svensk sida av Sápmi – en översikt. *Teologisk tidsskrift*. Vol. 9, nr. 1, 2020: 34-51.

Nersessian, David. Rethinking Cultural Genocide Under International Law. *Carnegie Council for Ethics in International Affairs*. 2005-04-22. [https://www.carnegiecouncil.org/publications/archive/dialogue/2\\_12/section\\_1/5139](https://www.carnegiecouncil.org/publications/archive/dialogue/2_12/section_1/5139) (Hämtad 2021-12-18).

Powell, Christopher. What do genocides kill? A relational conception of genocide. *Journal of Genocide Research*. Vol. 9, nr. 4, 2007: 527-547.

Schabas, William A. *Genocide in International Law : The Crimes of Crimes*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.

Skallerud, Even Sebastian. *Acts Shocking to the Conscience of Mankind: Why Norway voted to delete cultural genocide from the 1948 Genocide Convention* [Masteruppsats]. University of Oslo, 2019.

Withnall, Adam. ‘Cultural genocide’: China separating thousands of Muslim children from parents for ‘thought education’. *The Independent*. 2019-07-05. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/china-muslim-children-uighur-family-separation-thought-education-a8989296.html> (Hämtad 2021-12-18).

## Övriga källor

Prop. 1951/71 angående ratifikation av Förenta Nationernas konvention om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord.

Sjöström, Magnus. Gränser genom Sápmi (Samernas tid). Stockholm: Sveriges Utbildningsradio. 2017. <https://urplay.se/program/203238-samernas-tid-granser-genom-sapmi>

Sjöström, Magnus. Stölden av Sápmi (Samernas tid). Stockholm: Sveriges Utbildningsradio. 2017. <https://urplay.se/program/203239-samernas-tid-stolden-av-sapmi>